

1298-72

Richtlijnen MER

Voor het
Milieueffectrapport
Dijkversterking Enkhuizen – Hoorn

Milieueffectrapportage

Richtlijnen MER

Dijkversterking Enkhuizen – Hoorn

Januari 2003

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET MER	1
3. INHOUD VAN HET MER	1
3.1 Gebruik van de startnotitie	1
3.2 Aanvullingen op de startnotitie	2
3.2.1 Probleem- en doelstelling.....	2
3.2.2 Besluitvorming.....	2
3.2.3 Bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling.....	4
3.2.4 Visie.....	4
3.2.5 Voorgenomen activiteit en alternatieven.....	5
3.2.6 Gevolgen voor het milieu.....	5
3.2.7 Vergelijking van alternatieven.....	6
4. VORM EN PRESENTATIE.....	6
5. SAMENVATTING.....	6

BIJLAGE

1. Inspraakreacties en beantwoording

INLEIDING

Het dijktraject Enkhuizen-Hoorn voldoet op verschillende plaatsen niet aan de voor deze waterkering geldende veiligheidseisen. Daarom heeft het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier het voornemen om een dijkverbeteringsplan te ontwikkelen voor dit traject. Het dijkverbeteringsplan moet goedgekeurd worden door het bevoegd gezag, Gedeputeerde Staten van Noord-Holland.

Ter ondersteuning van de besluitvorming over het dijkverbeteringsplan ex artikel 7 van de Wet op de waterkering wordt een milieueffectrapportage (m.e.r.) uitgevoerd. Het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is initiatiefnemer voor dit project en heeft daartoe een startnotitie uitgebracht. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland vormen het bevoegd gezag.

De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 31 oktober 2002. De startnotitie heeft van 4 november tot 2 december 2002 ter inzage gelegen. Een ieder is in de gelegenheid gesteld opmerkingen te maken over de startnotitie met het oog op de inhoud van de richtlijnen voor het opstellen van het Milieueffectrapport (MER). Daarnaast zijn de wettelijke adviseurs in de gelegenheid gesteld het bevoegd gezag ter zake van advies te dienen.

De Commissie voor de m.e.r. heeft op 13 januari 2003 haar advies uitgebracht. Tevens zijn 4 inspraakreacties ontvangen. Voor een overzicht en de beantwoording van de ontvangen reacties wordt verwezen naar de bijlage. Het advies van de Commissie voor de m.e.r. is van een zodanige kwaliteit, dat wij het advies grotendeels hebben overgenomen in de onderhavige richtlijnen voor het op te stellen MER.

HOOFDPUNTEN VAN HET MER

In het MER dient de nadruk te liggen op de volgende elementen:

- Onderbouwing van de veiligheidseisen en concretisering van de (aantasting van) wezenlijke landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden (LNC-waarden). Onder meer de archeologische zaken in en rond het dijklichaam spelen een belangrijke rol.
- Een transparante waardering van de gevonden waarden en een inzichtelijke onderlinge afweging van de waarden.

Tot slot achten wij een goede samenvatting van het MER van groot belang.

INHOUD VAN HET MER

Gebruik van de startnotitie

In de startnotitie is al uitgebreid ingegaan op de aspecten die naar de mening van de initiatiefnemer relevant zijn voor het MER. In deze richtlijnen wordt alleen aangegeven waar in het MER zaken toegevoegd dienen te worden of waar wij bepaalde aspecten willen benadrukken; verder wordt verwezen naar de startnotitie.

Aanvullingen op de startnotitie

2.1

Probleem- en doelstelling

Probleem- en doelstelling zijn helder verwoord in de startnotitie. De doelstelling is gebaseerd op drie invalshoeken: voldoen aan de veiligheidseisen, ontzien en waar mogelijk versterken van LNC-waarden en behouden en waar mogelijk versterken van de functies op en langs de dijk.

Wij hebben nog enige opmerkingen over de onderbouwing van de veiligheidseisen. In paragraaf 2.2.1. van de startnotitie wordt gerefereerd aan het randvoorwaardenboek. Dit geeft de uitgangspunten voor het toetsen van de waterkering aan (gebruiksperiode van 5 jaar). Voor het ontwerpen (voor een periode van 50 jaar) gelden echter andere uitgangspunten. De aangehouden uitgangspunten dienen expliciet genoemd te worden. Denk daarbij aan de aan te houden hoogwaterstijging en NAP-daling in de planperiode, die van belang zijn voor het bepalen van de dijktafelhoogtes. Ook is van belang welke maatgevende hoogwaterstand (som van verhoogd meerpeil en opwaaiing) is gehanteerd bij het bepalen van de waterspanningen voor de macrostabiliteit van de diverse dijksecties.

Geef, in aanvulling op tabel 2.2 van de startnotitie, hetzij in een lengteprofiel van de dijk, hetzij per dijkpaal, een overzicht van relevante informatie over de bestaande toestand (hoogte, grondgesteldheid, kwelgevoeligheid) en tekorten aan veiligheid (vereiste hoogte, stabiliteit).

2.2

Besluitvorming

In hoofdstuk 7 van de startnotitie is een lijst gegeven van de belangrijkste kaderstellende wet- en regelgeving, besluiten en plannen.

Onder 'Rijksbeleid' dienen nog meegenomen te worden de Natuurbeschermingswet, het Besluit Speciale Beschermingszone Markermeer, de beleidsnota Belvédère (relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke ordening) en het Verdrag van Malta (bescherming van archeologie bij ruimtelijke inrichting). Beschouw tevens de visie van het consulentenschap Natuur Bos Landschap en Fauna van LNV op de realisatie van de verbindingzones in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in het gebiedsplan Kop en Westfriesland van de provincie Noord-Holland.

Onder 'Provinciaal beleid' zijn nog van belang de 'Beleidsvisie ontwikkeling provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS)', de lijst van Aankoopwaardige Natuurgebieden (1993), de Stroomgebiedsvisie Noorderkwartier (2002). De dijk Enkhuizen-Hoorn maakt deel uit van de Westfrieze Omringdijk. Op de Westfrieze Omringdijk met wielen, kleiputten en buitendijkse landin is de Provinciale monumentenverordening van kracht.

Geef in het MER concreet aan welke uitgangspunten en randvoorwaarden voor de dijkverbetering uit de in de startnotitie en de hierboven genoemde wet- en regelgeving, plannen en besluiten voortkomen. De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven moeten eveneens worden aangegeven.

Soort- en gebiedsbescherming

Als in het plangebied planten- of diersoorten voorkomen die beschermd worden op grond van de Flora- en Faunawet en als de voorgenomen activiteit leidt tot in deze wet genoemde verboden gedragingen, zal er een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en Faunawet moeten worden aangevraagd.

In de reactie geeft het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aan dat een ontheffingsaanvraag altijd vergezeld moet gaan van een uitgebreide onderbouwing. Deze onderbouwing dient tenminste de volgende zaken te bevatten:

- een actuele inventarisatie van, op grond van de Flora- en Faunawet, beschermde dier- en plantensoorten die voorkomen in het plangebied;
- een beschrijving van de te verwachten schade, als gevolg van voorgenomen activiteit(en), ten aanzien van de in de aanvraag bedoelde beschermde dier- en plantensoorten;
- een beschrijving hoe de schade aan de beschermde dier- en plantensoorten tot een minimum kan worden beperkt bij uitvoering van de voorgenomen activiteit(en);
- een beschrijving van de voorgenomen mitigerende en/of compenserende maatregelen;
- een topografische kaart met daarop ingetekend de locatie waar de voorgenomen activiteit gepland is;
- de periode waarin de voorgenomen activiteit gepland is en een onderbouwde reden van deze periode.

Daarnaast dient bij soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrictlijn en vogels ook vermeld te zijn:

- een onderbouwing van het maatschappelijk belang van de voorgenomen activiteit;
- onderzoek naar alternatieven en een onderbouwing van de keuze voor de geplande ingreep.

De dijktrajecten grenzen aan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en aan de Speciale Beschermingszone Markermeer. Daarom zullen de alternatieven getoetst moeten worden aan de regelgeving/beleidsplannen voor gebiedsbescherming, namelijk het Structuurschema Groene Ruimte en de Vogel- en Habitatrictlijn.

Als de activiteit significante gevolgen kan hebben voor gebieden die bescherming genieten op grond van de Vogel- en/of Habitatrictlijn moet een 'passende beoordeling' gemaakt worden conform artikel 6, lid 3 en 4, van de Habitatrictlijn. Hierbij moeten de volgende vragen beantwoord worden:

- Op grond van welke beschermde soorten en/of abiotische factoren heeft het gebied/hebben de gebieden zich gekwalificeerd?
- Welke significante gevolgen met betrekking tot deze soorten en/of abiotische factoren kunnen er optreden ten gevolge van de voorgenomen activiteit afzonderlijk of van de voorgenomen activiteit in samenhang met andere plannen of projecten? Indien er geen significante gevolgen verwacht worden, hoeven de volgende vragen niet beantwoord te worden.
- Zijn er alternatieve oplossingen (waaronder mitigerende maatregelen), waardoor er geen (significante) gevolgen voor het beschermde gebied optreden?
- Zijn er dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden? En zo ja, welke?
- Indien het project toch in of nabij het beschermde gebied moet plaatsvinden en mitigerende maatregelen onvoldoende oplossing zullen bieden voor de mogelijke significante gevolgen, welke compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van de EHS en Natura 2000 bewaard blijft?

Indien de passende beoordeling in het MER wordt opgenomen, dient dit herkenbaar in een aparte paragraaf te worden gedaan.

3.2.3

Bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling

In hoofdstuk 3 van de startnotitie is een uitgebreide beschrijving van het studiegebied opgenomen, op grond van reeds verrichte inventarisaties. Wij hebben begrepen dat momenteel enkele aanvullende inventarisaties uitgevoerd worden naar natuurwaarden en naar archeologische waarden. In de reactie geeft de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek aan dat er sprake is van middelhoge tot hoge archeologische verwachtingswaarden. Wij nemen het advies van de ROB over om in het MER de effecten van de verschillende reële oplossingsrichtingen op archeologie in algemene zin uit te werken en afhankelijk van de gekozen varianten en alternatieven te bezien of een archeologische inventarisatie ter plekke noodzakelijk is.

Waardering

Voor de invulling en de afweging van de alternatieven is het essentieel om inzicht te hebben in het belang van de aangetroffen landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden. Dit inzicht is cruciaal als een afweging gemaakt moet worden tussen bijvoorbeeld natuurwaarden en cultuurhistorische waarden, maar ook waar afgewogen moet worden welke kosten of welke overlast acceptabel zijn voor de instandhouding van bepaalde waarden.

Geef daarom in het MER voor de trajecten waarbij een afweging tussen verschillende alternatieven gemaakt moet worden, waarbij verschillende waarden een rol spelen, een nadere analyse van de geïnventariseerde gegevens en geef daarbij een transparante waardering van de gevonden waarden. Voor de natuurwaarden kunnen de (inter)nationale soort- en gebiedsbeschermingsformules hierbij het uitgangspunt vormen. Voor de waardering van de cultuurhistorische waarden kan aansluiting gezocht worden bij de redengevende omschrijving bij de aanwijzing als Provinciaal monument. Tevens worden handvatten geboden door de Archeologische Monumentenkaart, de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, de Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland en de lijsten van de Rijks- en Gemeentelijke monumenten.

3.2.4

Visie

De visie is in essentie goed uitgewerkt in de startnotitie. Onderbelicht is nog het feit dat op de Westfriese Omringdijk, inclusief de wielen, kleiputten en buitendijkse landen, de Provinciale monumentenverordening van toepassing is. Dit vanwege de ontstaansgeschiedenis van de dijk, maar ook omdat het dijklichaam zelf interessante archeologische zaken bevat. Dit zal een rol spelen bij de keuze en vergelijking van varianten waarbij het dijklichaam wordt aangetast.

3.2.5

Voorgenomen activiteit en alternatieven

Alternatieven

In hoofdstuk 5 van de startnotitie heeft per dijksectie reeds een inperking van de te beschouwen alternatieven plaatsgevonden. Naar aanleiding van de inspraakreacties van bewoners zijn wij van mening dat in het MER voor de dijksectie 5 ook de effecten van de oplossingsvariant 'constructief scherm' in beeld gebracht moeten worden, zowel in algemene zin als ook qua kosten en duurzaamheid.

Compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen. In paragraaf 6.2. van de startnotitie is aangegeven dat compenserende maatregelen aan de orde zijn, indien het niet mogelijk is om aantasting van aanwezige waarden te voorkomen. Geef in het MER in deze gevallen een duidelijke motivatie. Geef bij het ontbreken van alternatieve oplossingen de benodigde omvang, kwaliteit en haalbaarheid van de compensatie. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de publicatie Uitwerking compensatiebeingsel SGR van het Ministerie van LNV (1995).

Nulalternatief

Wij onderschrijven dat er geen sprake is van een reëel nulalternatief, zodat volstaan kan worden met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen als referentiesituatie.

Meest milieuvriendelijk alternatief

In de startnotitie is aangegeven dat doelgericht een m.m.a. ontwikkeld wordt. Hiervoor is de eerder genoemde waardering van de LNC-waarden van groot belang. Een belangrijk element van het m.m.a. is het zorgvuldig omgaan met het gegeven dat de dijk plus toebehoren als Provinciaal monument is aangewezen. Verder zou in het m.m.a. voor de winning van de benodigde grondstoffen (zand en klei) zoveel mogelijk kunnen worden aangesloten bij de verdere ontwikkeling van de provinciale EHS (werk met werk maken).

In de startnotitie worden de alternatieven per deeltraject beschreven. Juist in het m.m.a. is het van belang om tevens oog te hebben voor de samenhang van de verschillende deeloplossingen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de overgangen tussen de deeltrajecten, maar ook aan ecologische relaties langs de dijk en aan landschappelijke concepten die de deeltrajecten overschrijden, zoals het behoud van het open karakter van het middengedeelte.

Voorkeursalternatief

Geef de overwegingen op grond waarvan het voorkeursalternatief wordt gekozen niet alleen in het Dijkverbeteringsplan, maar ook in het MER. Ga hierbij behalve op de veiligheids- en milieuoverwegingen ook in op de economische overwegingen.

3.2.6

Gevolgen voor het milieu

In tabel 6.1 van de startnotitie is weergegeven welke aspecten in de aanlegfase en/of gebruiksfase van belang worden geacht en derhalve in het MER beschreven zullen worden. Wij nemen het voorstel van de Commissie voor de m.e.r. over om deze tabel uit te breiden met:

- Fauna in de gebruiksfase;
- Ecologische relaties in de aanlegfase en in de gebruiksfase;
- Hinder door stof en geluid in de gebruiksfase;
- Verkeer in de gebruiksfase.

De andere fasen stonden al in de tabel in de startnotitie. Daardoor moeten in het MER alle bovengenoemde zaken zowel in de aanleg- als in de gebruiksfase uitgezocht worden.

3.2.7

Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet waar mogelijk en toepasselijk op grond van kwantitatieve informatie over de milieueffecten plaatsvinden. De onderlinge vergelijking van de alternatieven dient inzichtelijk gepresenteerd te worden, bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, nemen wij de aanbeveling van de Commissie voor de m.e.r. over om in het MER een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

4.

VORM EN PRESENTATIE

Voor de presentatie bevelen wij aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- recent topografisch kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen;
- kaartmateriaal zoals situatietekeningen en representatieve ontwerpprofielen op goed leesbare schaal te presenteren.

5.

SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het m.m.a. en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis en de implicaties daarvan voor de besluitvorming en de evaluatie.

Inspraakreacties en plaats van beantwoording

Persoon/ instantie	Reactie samengevat	Plaats in Richtlijnen
Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek	<p>Het rijksbeleid t.a.v. archeologie is verwoord in de Cultuurnota 2001-2004, de Nota Belvedere, het Verdrag van Malta en de Monumentenwet 1988.</p> <p>De kans op het aantreffen van archeologische waarden langs de gehele dijk is middelhoog tot hoog. Dit betekent dat t.a.v. de mogelijke alternatieven en varianten ook gekeken moet worden wat het effect daarvan is op archeologische waarden.</p> <p>Advies om effecten van de verschillende reële oplossingsrichtingen op archeologie in algemene zin uit te werken, en afhankelijk van de gekozen specifieke varianten en alternatieven te bezien of een archeologische inventarisatie ter plekke noodzakelijk is.</p>	Blz. 2 Blz. 4 Blz. 4
Ministerie van LNV, directie Noordwest	<p>De dijktrajecten grenzen aan de ecologische hoofdstructuur, waarvoor een beschermingsbeleid geldt (SGR). Deze bescherming reikt tot over de grenzen van de EHS. In het MER moet aandacht worden besteed aan mogelijke negatieve effecten op de nabijgelegen EHS-gebieden.</p> <p>Het MER kan dienen ter onderbouwing van een ontheffingsaanvraag ingevolge de Flora en Faunawet, mits het voldoet aan aantal specifieke eisen.</p> <p>Schenk in het MER aandacht aan de effecten op de waarden zoals beschreven in het besluit Speciale Beschermingszone Markermeer.</p>	Blz. 3 Blz. 3 Blz. 3
Eigenaren/ bewoners sectie 5 (Venhuizen) Eigenaren/ bewoners sectie 10 (Schellinkhout)	<p>De oplossingsvariant die uitgaat van het aanbrengen van een constructief scherm heeft de voorkeur van alle bewoners, maar op grond van duurzaamheid en het kostenaspect beschouwen wij de buitenwaartse versterking van de dijk als meest realistische. Een drietal oplossingsrichtingen wordt beargumenteerd afgewezen.</p> <p>In verband met de hoge kosten zou het plaatsen van een constructief scherm tussen Dp 178 en Dp 180 + 100 opportuun zijn, omdat binnenwaarts in verband met de hier aan de dijk geplaatste huizen niet mogelijk is. Voor het overige kiest men voor buitendijkse versterking of binnenwaartse versterking d.m.v. plaatsen van een berm.</p>	Blz. 4, zie ook Startnotitie Startnotitie